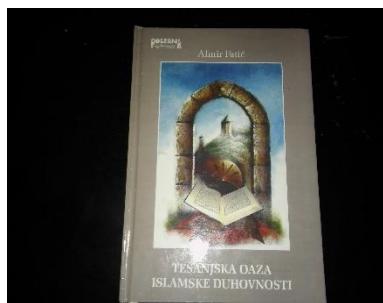

Prof. dr. Almir Fatić

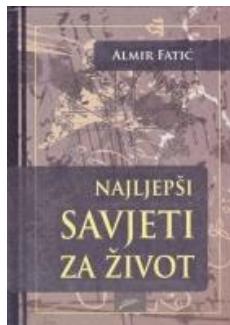
1. *Tešanska oaza islamske duhovnosti*: pregled islamske duhovnosti tešanskog kraja, Tešanj, Planjax, 2005, 206 str.

Knjiga pod navedenim naslovom plod je autorovog intenzivnog dvogodišnjeg proučavanja i istraživanja obzorja islamske duhovnosti grada Tešnja i okolice. Do pojave ove knjige nije bila napisana zasebna knjiga o aspektima islamske duhovnosti grada Tešnja i njegove okolice. Među korice ove knjige autor je sabrao sve što se o Tešnju napisalo i manje ili više znalo, ali donosi i nove činjenice, a i stare u nov odnos i kontekst postavlja.

2. *Najlepši savjeti za život*, Biljeg, Sarajevo, 2012, 237 str.

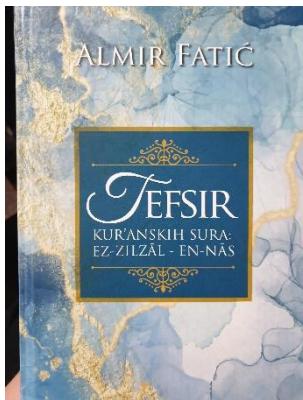
Knjiga je podijeljena na slijedeće logičke cjeline shodno temama koje se razmatraju: 1. dimenzije islama; 2. etički aspekti islama; 3. društveni aspekti islama. Tekstovi u ovoj knjizi pisani su jednostavnijim jezikom i stilom za širi krug čitalaca u nastojanju da im približe, prilagode i objasne islamske teme koje imaju svoju nesumnjivu važnost u našem vremenu.

3. *Tefsir kur'anskih sura: Ez-Zilzāl - En-Nās*, Libris, Sarajevo, 2021, 335 str. ISBN 978-9926-431-17-4

Prof. dr Almir Fatić, po prvi put u nas na ovakav naučan način, raskriva kontekstualnost Kur'ana i međusobnu upućenost sura i ajeta Kur'ana jednih na druge. Ova opsežna knjiga čita se sa pažnjom, ona snažno drži svoje čitateljstvo, ona ga priprema za nekoliko načina, priznatih i afirmiranih, u skladu s kojima se Kur'an, Božija Objava, može kompetentno i valjano čitati, razumijevati, tumačiti, recipirati, preporučivati, afirmirati... (prof. dr. Enes Karić)

Fatićev prvijenac je ujedno i apogej u našem dosadašnjem tumačenju Kur'ana - jer je ovaj mufessir najprije sagledao svaku suru iz više uglova i prethodno istražujući sve što je *ma havle i fi* te sure, na temelju velikana tefsirske nauke bez čijeg predloška, zapravo, po našem mišljenju, i nejma tumačenja Kur'ana; mislimo na Taberija, Zamahšerija, Razija, Kurtubija, Ibn Kesira, Bejdavija, Sujutija, Ševkanija, do Bintu Šati i Islahija. Sve u svemu: najljepše naučno iznenađenje "najčasnije od svih islamskih nauka" na bosanskome jeziku! (prof. dr. Džemal Latića)

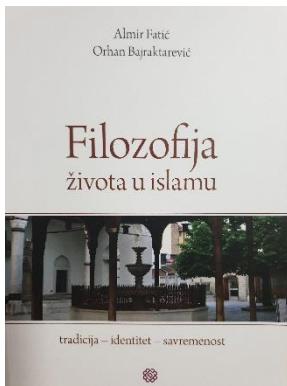
4. *Filozofija života u islamu: tradicija – identitet – savremenost*, u koautorstvu sa Orhanom Bajraktarevićem, Dobra knjiga, Sarajevo, 2021. – 223 str.

Hadži hafiz Kjamil efendija Silajdžić, profesor Gazi Husrev-begove medrese i imam Begove džamije u Sarajevu, imao je običaj da u kasno popodne, a prije ikindije namaza, iznese stolicu iz obližnje portirnice i stavi je na kaldrmu harema Begove džamije. I tako sjedeći na toj stolici koja ga je izdvajala od svega drugog u harem, uz šum velikog šadrvana, čekao bi vrijeme ikindije. Prolaznici kroz harem koji su ga poznavali pokretom ruke bi ga selamili izdaleka, ili bi mu brzo prilazili i brzo se udaljavali da mu ne remete taj, samo njemu znani mir, predah i meditaciju. Svi koji bi ga vidjeli u harem voljeli su to njegovo prisustvo među ljudima u prolazu i džemalijama izvan džamijskog prostora i samog namaza ili ramazanske mukabele. Kada sam i sam pokušao da se nakon selama brzo udaljim, zaustavio me, govoreći:

"Neka te malo, vidi, prelistavam pomalo ovu našu štampu i nailazim na dvije riječi koje se često ponavljaju, vjera i filozofija. Kada bi se nekako ove dvije riječi usmjerile jedna na drugu i okrenule prema islamu i muslimanima, prema muslimanskom svakodnevnom životu, namazu, postu, kurbanu, hadžu, jeziku i govoru, abdestu, rođenju i smrti, puno koristi bi svima donijele.“ Prošlo je puno vremena od ovog kratkog susreta kojeg i danas pamtim; neka je rahmet plemenitoj i smirenoj duši dragog profesora hadži hafiz Kjamil efendije Silajdžića.

U jedno kasno popodne, nedavno, dok sam sa mlađim kolegom Almirom Fatićem prolazio kroz harem Begove džamije, prenio sam mu ovu živu sliku što mi se urezala u sjećanje.

Tako je nastala ova knjiga. (Orhan Bajraktarević)

5. Muhammed ibn Ahmed el-Kurtubi, *Podsjetnik na stanja umrlih i ahiretska dešavanja* (*Tadkira fi ahwal al-mawta wa umur al-ahira*), prijevod s arapskog jezika u saradnji sa Sabahudinom Skejićem i Senadom Ćemanom, Libris, Sarajevo, 2003, 562 str.

Ovo djelo jedno je od najvrijednijih i najobimnijih djela o životu nakon smrti. Ono govori o podjećanju na smrt, o njezinoj realnosti, o melecima koji ljude dočekuju u kaburu (zagrobnom životu) i postavljaju im osnovna pitanja o tome kako su proveli život na ovom svijetu. Zatim govori o proživljenju i na koji način će se ono odigrati. Potom govori o dešavanjima pred sami Sudnji dan, kroz hadise Muhammeda, alejhis-selam, odgovara na pitanje za što će se prvo polagati račun, govori o svjedočenju tjelesnih organa protiv čovjeka, i, na kraju, o Havdu (vrelu) i Kevseru (džennetskoj rijeci) koji su darovani Poslaniku islama i koje će samo odabrani kušati. Iznošenje svih ovih detalja autor El-Kurtubi (u. 1273) temelji na brojnim kur'anskim ajetima, hadisima Poslanika islama i mišljenjima islamskih učenjaka prvih i kasnijih generacija.

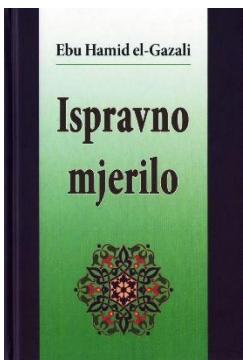
6. Ebu Hamid el-Gazali, *Rasprava o transcendentnom znanju* (*Ar-Risala al-laduniyya*), prijevod s arapskog uz bilješke, Novi Muallim, br. 19, Sarajevo, 2004, str. 48-61.

Ovo je kratka El-Gazalijeva rasprava iz područja islamske epistemologije. El-Gazali u njoj govori o počasti znanja i njegovim vrstama, zatim metodama stjecanja znanja te suštini transcedentnog znanja i načinima njegovog dosezanja.

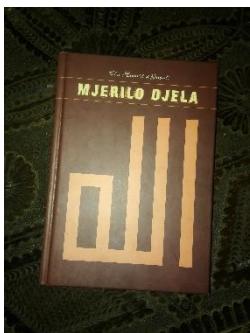
7. Ebu Hamid el-Gazali, *Ispravno mjerilo* (*Al-Qistas al-mustaqim*), prijevod s arapskog i bilješke, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, Sanski Most, 2005, 99 str.

Ova obimom ne velika ali, uistinu, značajna i znamenita El-Gazalijeva poslanica predstavlja "hrabar pokušaj islamizacije ili 'kur'anizacije' nekih aspekata aristotelijanizma, stoicozma i logike, koju je Gazali sa više 'znanstvenosti' izložio u drugim svojim djelima" (McCarthy). Ovo djelo je, također, značajno zbog: 1. zastupanja metoda selefa i preferiranja Tradicije; 2. uspostave islamske logike zasnovane na kur'anskim argumentima; 3. snage i uspješnosti dokaza kojima ušutkava u razoružava *batinije* (sljedbenike učenja o podučavanju od nepogrešivog imama) i njima slične.

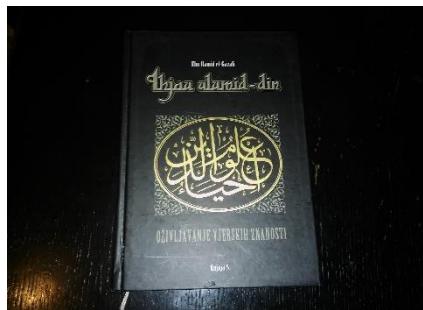
8. Ebu Hamid el-Gazali, *Mjerilo djela* (*Mizan al-'amal*), prijevod sa arapskog i bilješke, izd. Almir Fatić, Sarajevo, 2005, 212 str.

Ovim prijevodom na bosanski jezik čitateljstvo se ima priliku upoznati sa još jednim El-Gazalijevim djelom i njegovom etičkom teorijom. Naime, djelo *Mizan* pisano je sufijском metodologijom i prvenstveno pripada etičkoj misli imama El-Gazalija, koji spada u red najpoznatijih muslimanskih autora o etičkim pitanjima. S obzirom na tu činjenicu i očite aktualne etičke probleme i dileme bosanskohercegovačkog društva, a i šire, uviđamo značaj bosanskog prijevoda ove El-Gazalijeve knjige na čije duhovne i etičke domete ne možemo ostati ravnodušni.

9. Ebu Hamid el-Gazali, *Oživljavanje vjerskih znanosti* (*Ihya' 'ulum ad-din*), grupa prevodilaca, Knjiga 5, (*Kitab afati l-lisan*), Bookline d.o.o., Sarajevo, 2006, 651 str. (Knj. 5)

Almir Fatić je prevodilac "Knjige pokuđenosti jezika" (*Kitab afat al-lisan*), 343-507 str. Knjiga se sastoji iz dva poglavlja. Prvo poglavlje govori o opasnosti od jezika i vrijednosti šutnje, dok drugo poglavlje govori o dvadeset pokuđenosti ljudskoga jezika.

10. Ebu Hamid el-Gazali, *Početak upute na Pravi Put* (*Bidāya al-hidāya*), prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2006, 119 str.

El-Gazalijevo djelo *Bidajetu l-hidaje*, koje je napisano poslije monumentalnog El-Gazalijevog djela *Ihya 'ulum ad-din* (*Oživljavanje vjerskih nauka*), predstavlja sažetak djela *Ihya'*, njegov svojevrsni ekstrakt ili izvod, u kome je El-Gazali, svu onu materiju koju je na opširan i detaljan način tretirao u *Ihya'u*, izložio tako koncizno, sažeto i jezgrovitno, ali pristupačno, razumljivo i jasno. Dakle, djelo *Bidaya al-hidaya* može se čitati kao odličan uvodnik za razumijevanje razuđenoga *Ihyaa*.

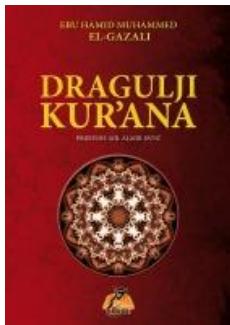
11. Ebu Hamid el-Gazali, *Opomene i savjeti* (*Al-Mawā'iz fī al-ahādīt al-qudsiyya*), prijevod s arapskog, Ilum, Bužim, 2007, 116 str.

Djelo "Opomene i savjeti" ustvari je zbirka kudsi-hadisa, pažljivo probranih od strane velikog islamskog autoriteta imama Ebu-Hamida el-Gazalija, koji govore o životu na ovome i onome svijetu i iznose niz savjeta i opomena kako postupati u raznim životnim situacijama, kako očistiti dušu i povećati svoju ljubav prema Svevišnjem Allahu. Knjiga podstiče na preispitivanje svojih postupaka, na pokajanje, predan ibadet i obraćanje Svevišnjem Allahu, kao i pripremanje za susret s Njim...

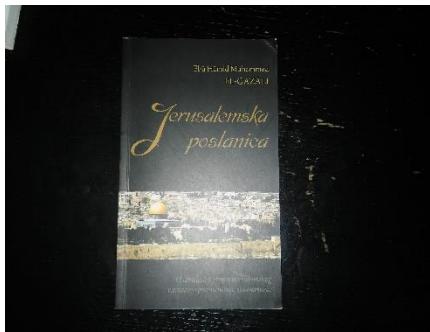
12. Ebu Hamid el-Gazali, *Dragulji Kur'ana* (*Ǧawāhir al-Qur'ān*), prijevod s arapskog, Ilum, Bužim, 2008, 311 str.

Djelo *Dragulji Kur'ana* ne potpada pod uobičajen i strogo precizan opis tefsirskoga djela, ali pojedina njegova poglavlja (npr. poglavlja koja se bave tumačenjem sure El-Fatihe, Ajetu 1-kursije i sure El-Ihlas) mogu se smatrati i jesu *par excellence* tefsirske naravi, u kojima El-Gazali na sebi svojstven način nudi originalne tumačenjske mogućnosti časnoga Kur'ana. Ipak, posmatrano u cjelini i s obzirom na ciljeve *Dragulja Kur'ana*, ovo djelo jeste, u određenom smislu, djelo tefsirskog karaktera prvenstveno zato što, s jedne strane, El-Gazali u njemu razvija svoju svojevrsnu teoriju o 'ciljevima Kur'ana', i, s druge strane, zato što autor u njemu poziva ka dubljem, smisaonijem ili unutarnjem razumijevanju kur'anskih ajeta. El-Gazali, zapravo, u ovom djelu ustanovljuje nešto što bismo, iz naše perspektive vremena, mogli nazvati *duhovnom hermeneutikom* Kur'ana koja u sebi uključuje i podrazumijeva aktivnost ne samo ljudskoga razuma već i srca i duha kao primarnih i nadracionalnih izvora ljudske spoznaje.

13. Ebu Hamid el-Gazali, *Jerusalemska poslanica* (*Ar-Risāla al-qudsiyya*), prijevod s arapskog i bilješke, UG Hastahana tekija Mesudija, Kaćuni, [2009], 74 str.

Kratku poslanicu pod naslovom *Ar-Risala al-qudsiyya* El-Gazali je napisao za vrijeme svog boravka ili bolje reći osame u gradu Jerusalemu, i to na, kako veli sam imam El-Gazali, molbu džemata časne džamije Mesdžidul-Aqsā. Imam El-Gazali u njoj izlaže temeljne principe islamskoga vjerovanja prema učenju ehl-i Sunneta. Svojom poslanicom imam El-Gazali zapravo kontinuirala eš'arijsku školu mišljenja (*kelam*) i opovrgava prije svega mu'tezilijsko učenje kao inovatorsko, i donekle ili usputno, učenje ši'ija *rafidija* i filozofa.

14. Ebu Hamid el-Gazali, *Komentar Allahovih lijepih imena* (*Al-Maqsad al-asnā fī sharḥ ma'ānī al-ḥusnā*), prijevod s arapskog i bilješke, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2009, 262 str.

Djelo čuvenog i slavnog teologa Ebu Hamida El-Gazalija pod naslovom *Al-Maqsad al-asnā fī sharḥ ma'ānī asmā'illāh al-husnā*, ili skraćeno *Al-Maqsad*, spada u sami vrh zrelog muslimanskog klasičnog mišljenja i jedno je od najboljih ikada napisanih djela u povijesti muslimanskog mišljenja iz predmetne oblasti. El-Gazali u ovom svom djelu izlaže jedno od najfundamentalnijih pitanja kojim su se prije njega, kao i u njegovo vrijeme, bavili brojni muslimanski teolozi, filozofi i lingvisti – pitanje egzegeze lijepih Božijih imena, drugim riječima raznolikih kvalifikativa koje na Svevišnjeg Boga primjenjuju Kur'an i hadis. Dakle, riječ je o djelu velikog duhovnog dometa i značaja u teološkom i egzegetskom smislu.

* Sa Fatićevog bosanskog prijevoda *Al-Maqsada* sačinjen je i objavljen prijevod ovog djela na albanski jezik pod naslovom: *Komentimi i Emrave të Bukur të Allahut*, prev. Nig'jar Bajrami Hoti, Inter Rina, Skoplje, 2011.

15. Dželaluddin es-Sujuti, *Leksikon komentatora Kur'ana* (*Tabaqāt al-mufassirīn*), prijevod s arapskog, vlastito izdanje, Sarajevo, 2011, 117 str.

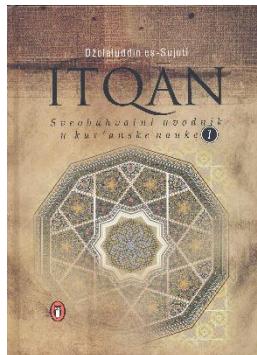
Imam Es-Sujuti je prvi autor koje je napisao leksikon komentatora Kur'ana. U svome uvodu za ovu knjigu Es-Sujuti navodi: "Ovo je leksikon u kome se navode generacije komentatora Kur'ana (mufessira), budući da nisam zapazio da ih je neko pojedinačno tretirao, kao što je to slučaj sa muhaddisima, šeri'atskim pravnicima (*fukaha*'), gramatičarima i dr." Prema riječima 'Ali Muhammeda Omera, priređivača ove knjige na arapskome jeziku, Es-Sujuti u ovome djelu slijedi metod preuzimanja iz prijašnjih djela (*tarikatu n-nakli mine l-kutubi s-sabika*), kao što to čini i u mnogim drugim svojim djelima. Njegov posao sastojao se u tome da sakupi sve ono što se odnosi na mufessire iz knjiga ovih historičara spominjući: ime mufessira, njegov nadimak po ocu, njegovo porijeklo, profesore kod kojih je učio, mjesto u kojem se rodio, mjesto njegove

naučne aktivnosti te knjige koje je studirao ili napisao. Ipak, ovo ne umanjuje es-Sujutijev napor. On nam je sačuvao vrijedne podatke preuzimajući iz djela koja su nestala, a druga su još uvijek u rukopisima.

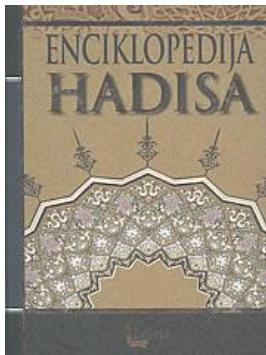
16. Dželaluddin es-Sujuti, *ITQĀN – Sveobuhvatni uvodnik u kur'anske nauke I* (*Al-Itqān fī 'ulūm al-Qur'ān*), prijevod s arapskog i bilješke, Sova Publishing, Sarajevo, 2012, 357 str.

Itqan se smatra najpoznatijim Sujutijevim djelom, u kojem je on i originalan autor i savršen kompilator koji se služi doslovno svime što je bilo vrijedno u višestoljetnom muslimanskom umovanju o Kur'anu te je zato njegov *Itqan*, prema Jane Dammen Mc Auliffe, „monumentalna sinteza kur'anskih nauka“. [U pripremi za štampu je prijevod drugog toma *Itqana*].

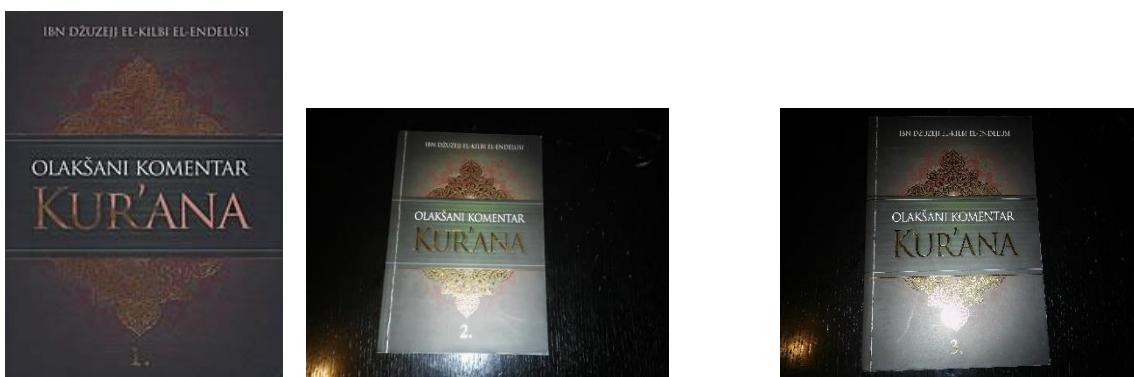
17. Muhammed el-Fasi er-Rudani, *Enciklopedija hadisa* (*Ǧam' al-fawā'id min ḡāmi' al-uṣūl wa maġma' az-zawā'id*), I-X, prijevod s arapskog sa grupom prevodilaca, Libris, Sarajevo, 2012.

Enciklopedija sadrži 10.129 hadisa, od kojih je većina vjerodostojnih ili dobrih, rijetki su ocijenjeni kao slabi, a samo nekolicina kao lažni. Hadisi su razvrstani po temama, počev od islamskog vjerovanja, pa sve do Sudnjeg dana i opisa Dženneta i Džehennema. Zbirka sadrži hadise iz šesnaest poznatih hadiskih zbirki.

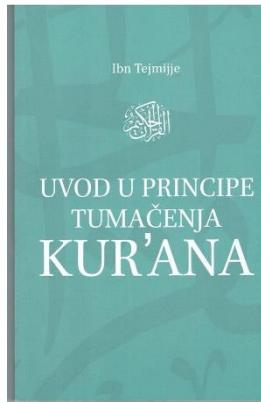
18. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi 1., *Olakšani komentar Kur'ana* (*Kitāb at-tashīl fī 'ulūm At-Tanzīl*), prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 487 str.
19. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi 2., *Olakšani komentar Kur'ana* (*Kitāb at-tashīl fī 'ulūm At-Tanzīl*), prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 488 str.
20. Ibn Džuzejj el-Kilbi el-Endelusi 3., *Olakšani komentar Kur'ana* (*Kitāb at-tashīl fī 'ulūm At-Tanzīl*), prijevod s arapskog i bilješke, Libris, Sarajevo, 2014, 512 str.

Tefsir Ibn Džuzejja (u. 1340) je posljednji endeluski tefsir ili posljednje ostvarenje tefsirske tradicije u nekadašnjoj muslimanskoj Španiji - napisan od početka do kraja Kur'ana - koje je, kao takvo, sačuvano. Iako je Ibn Džuzejj više oponašatelj u tefsiru nego mudžtehid, više kompilator nego istraživač, ipak, nemoguće je, nakon pomnog izučavanja njegovoga tefsira, ne uočiti njegov ogromni trud, obilje znanja i tefsirske mudrosti, a što zajedno svjedoči u korist njegove tefsirske originalnosti. Ono što dodatno posvedočuje Ibn Džuzejjovu tefsirsku inventivnost i originalnost jesu novi pogledi i rijetka značenja koja sadrži tefsir Ibn Džuzejja u odnosu na ostale tefsire. Naime, pored impozantnog broja tefsirskih izvora kojima se Ibn Džuzejj služi, ipak to nije zasjenilo njegovu tefsirsku originalnost i njegove lične poglede koje iznosi u svome tefsiru u pogledu: vjerovanja, deriviranja propisa, kur'anskih kazivanja, tesavvufa, jezika, gramatike i stilistike.

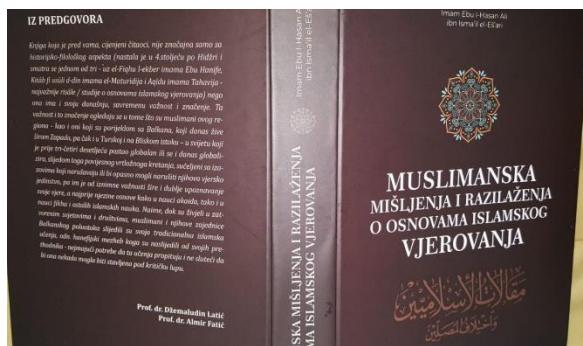

21. Ibn Tejmijje, *Uvod u principe tumačenja Kur'ana* (*Muqaddima fī usūl at-tafsīr*), prijevod s arapskog, Udruženje za afirmaciju pozitivnih vrijednosti Alternativa, Sarajevo, 2018. – 150 str.

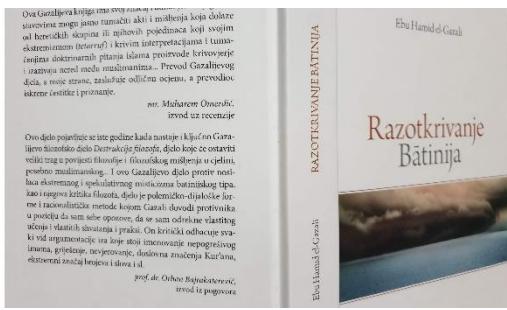
Muqaddima fī uṣūl at-tafsīr smatra se onim najznačajnim što je Ibn Tejmijje (u. 1328) napisao o značenju njegova metoda u tefsiru i njegovih tefsirskih principa. Štaviše: smatra se najznačajnim što je on uopće napisao o toj temi. U njoj je naznačio osnovna pravila koja otvaraju put razumijevanja Kur'ana postavljajući pred mufessira principe komparacije i preferencije među mišljenjima i stavovima. Na početku svoje rasprave Ibn Tejmijje navodi: "Jedan od moje braće zamolio me da mu napišem uvod (*muqaddima*) koji bi sadržavao univerzalna pravila (*qavā'id kullijah*) koja pomažu u razumijevanju Kur'ana (*fehmu l-Qur'ān*), znanju njegovog tumačenja (*tefsīr*) i njegovih značenje (*me'āni*), razlikovanju između onoga što je istinito i lažno u onome što je u njemu tradicionalno i racionalno utemeljeno te upozoravanju na mjerodavan dokaz između različitih mišljenja (u tumačenju)..."

22. Imam Ebu l-Hasan Ali ibn Isma'il el-Eš'ari, *Muslimanska mišljenja i razilaženja o osnovama islamskog vjerovanja* (*Maqālat al-islāmiyyīn wa iḥtilāf al-muṣallīn*, El-Mektebetu l-'asrijje, Bejrut, 1411./1990.), prijevod s arapskog zajedno sa prof. dr. Džemaludinom Latićem, Udruženje Ilmijje Islamske zajednice u BiH, Sarajevo, 2020.

23. Ebu Hamid el-Gazali, *Razotkrivanje Bātinija* (*Fadā'ih al-bātiniyya wa fadā'il al-mustāzhiriyya*), prijevod s arapskog, Dobra knjiga, Sarajevo, 2021.

Ova Gazalijeva knjiga ima svoj značaj i danas, jer se njegovim stavovima mogu jasno tumačiti akti i mišljenja koja dolaze od heretičkih skupina ili njihovih pojedinaca koji svojim ekstremizmom i krivim interpretacijama i tumačenjima doktrinarnih pitanja izazivaju nered među muslimanima... Prevod Gazalijevog dela, s novih strana, zadužuje edilicu ocjenu, a prevedio je istaknuti i privredni.

mr. Muharem Omerdić,
Ivod uz recenziju

Ovo djelo pojavljuje se iste godine kada nastaje i klijent Gazalijevi filozofski delo *Darrakije filozofije*, djelo koje će ostaviti trajnu trag u svetu filozofije i filozofskog misleća i pisanja, posebno u islamskom svetu. I ovdje je istaknuti i privredni, kao i novi kritički filozof, djeli je potencijalno dijaski tipa, kao i novog kritičkog filozofa, da je potencijalno vlastitog i racionalističke metode kojom Gazali doveli protivnika u pogorje da sam se opovese, da se sam određene vlastitve uveri, gubitku nevjerojatne, desetljeva značenja Kur'ana, distancirati saznaju besjeću i doba i sl.

prof. dr. Omer Štefkošević,
Ivod iz pogovora